

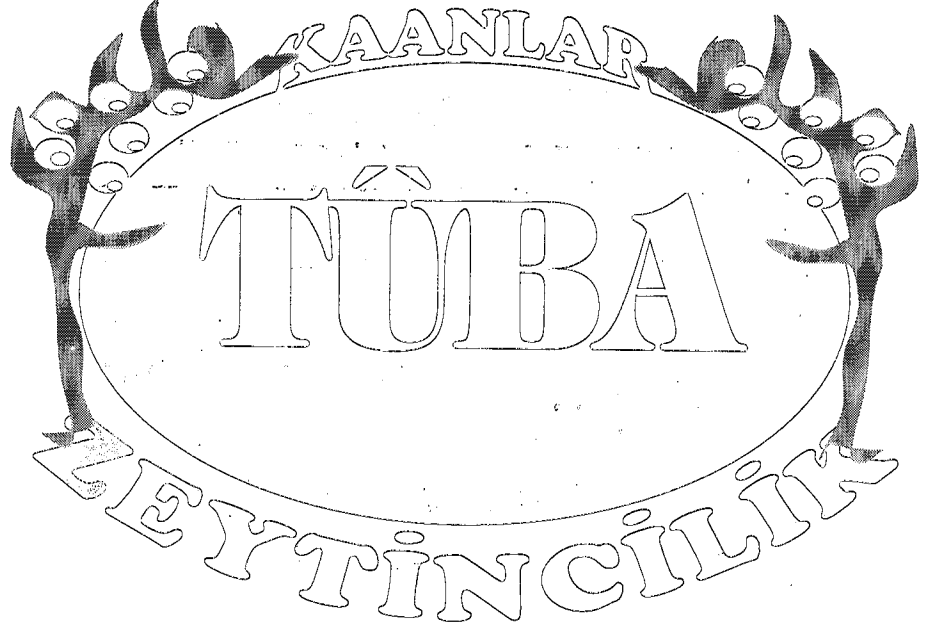
Yurttaşlarımızın...
EYLÜL AYI... İKİ AY...
2000...

Yaşamışız binlerce yıl biz bu toprakta
Can vermişiz şan almışız biz bu toprakta
Yaratıldık, hem gömüldük biz O toprakta
Ta kıyamet hem yaşarız biz bu toprakta
Vatan bizim, vatan bizim, vatan bizimdir

Karga kuzgun bağ dalına gelip konsa da
Saksaganlar kekeleyip uçup geze de
Köpek kedi deliklerden geçip girse de
Bülbül buna şaşkın baka kalsa da
Biz kovarız köpekleri vatan bizimdir.

Mehmet Emin BUĞRA

KAANLAR
GEMLİK ZEYTİNLERİ
Toptan Satış Merkezi
KAYSERİ BAŞ BAYİİ

00SOFRANIZDAKI LEZZET00

Mehmet Çetin

Toptancılar Sitesi 6. Sokak No: 19/A
Tel: (0-352) 240 43 16

ARGINCİK
KAYSERİ

GÖKBAYRAK

İKİ AYLIK FIKIR ve KÜLTÜR DERGİSİ

DOĞU TÜRKİSTAN
KÜLTÜR ve DAYANIŞMA
DERNEĞİ YAYIN ORGANIDIR

Eylül - 1995 CİLT : 2 SAYI : 11

SAHİBİ

KAYSERİ
DOĞU TÜRKİSTAN
KÜLTÜR ve DAYANIŞMA DERNEĞİ
ADINA
MEHMET CANTÜRK

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

ABDULMECİT AVŞAR

YAYIN KURULU

MEHMET EMİN BATUR
EMRULLAH EFENDİGİL
ABDÜLSAMET İLKÜRK
CELALETTİN BATUR
ABDURRAHİM TÜRKDOĞAN
CUMA KOŞE
OKTAY BOZKURT

REKLAM SORUMLUSU

ABDURRAHİM TÜRKDOĞAN

HABER SORUMLUSU

ABDÜLSAMET İLKÜRK

DAĞITIM ve ABONE

SORUMLUSU

CELALETTİN BATUR

İDARE YERİ

DOĞU TÜRKİSTAN
KÜLTÜR ve DAYANIŞMA DERNEĞİ
KAYSERİ

YAZIŞMA ADRESİ:

HOCA AHMET YESEVİ MAH.
TÜRKİSTAN EVLERİ 44. SK. NO : 28/A
(38090) KOCASINAN/KAYSERİ
TEL: FAX: (352) 339 39 65

YURTIÇİ

POSTAÇEKİ

OKTAY BOZKURT 692046

YURTDIŞI

(TL) 5300 30440 1944272

(DÖVİZ) 30100-172164

İŞ BANKASI MERKEZ ŞUBESİ

Yayınlanan yazıların sorumluluğu
yazarlarına aittir. Gönderilen ya-
zılar yayınlansın veya yayınlan-
masın iade edilmez. İsim zikredil-
meden iktibas edilemez.

DİZGİ • BASKI •

NETFORM

Matbaacılık Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Tel: 222 22 63 KAYSERİ

İÇİNDEKİLER

- Biyografi**
Mahmut Muhiti 2
Mehmet Emin Batur
- Doğu Türkistan Evliyalari** 5
Mehmet Cantürk
- Araştırma**
Şik İslâmi Türk Eserlerinde
Hız. Peygamberimiz 7
Abdurrahim Türkdoğan
- Yorum**
Doğu Türkistan Türklerinin
Kızıl Çin İşgacilerine karşı Mücadeleleri 9
Dolkun İsa
- Gökbayrak**
Türkistan Jaciası 11
- Kültür**
xviii. Yüzyıldaki ünlü Uygur Şairleri 13
Celalettin Batur
Dilşat Sayrami
- Tarih**
Şarki Türkistan Tarihi 15
Gökbayrak
- Haber**
Basında Doğu Türkistan 17
Abdulsamet İltürk
- Hicret** 19
Mehmet Cantürk

Mahmut Muhiti

Mehmet Emin BATUR

1933 yılının başlarında Turfanda meydana gelen milli ayaklanmaya liderlik yapmışlardır. Bu sıralarda Çinlilerle yapılan şiddetli çarpışmalar esnasında Maksut Muhiti şehid olmuştur. Mahmut Muhiti Hoca Niyaz Hacı ile birleşip onun sağ kolu olarak Milli Mücadele saflarında yer almış ve Cephe komutanlığı yapmıştır. Çinlilere karşı elde edilen zaferlere imzasını atmış ve böylece 1933 'te Kaşgarda kurulan Şarki Türkistan İslam Cumhuriyeti hükümetinde Başkomutanlık yapmıştır.

Tarihte Doğu Türkistan'da kurulan Uygur devletinin merkezi Turfan Kazasına bağlı Astana Kasabasında Hicri 1311 yılında dünyaya gelen Mahmut Muhiti'nin kendinden başka Mesut ve Maksut adlarında 2 kardeşi daha vardı. Bu kardeşler gayet milliyetçi mukaddesatçı ve vatanperver kişilerdi. Ömürleri boyunca vatan ve milletine büyük yararlar göstermişlerdir.

1933 yılının başlarında Turfanda meydana gelen milli ayaklanmaya liderlik yapmışlardır. Bu sıralarda Çinlilerle yapılan şiddetli

General Mahmut MUHİTİ

çarpışmalar esnasında Maksut Muhiti şehid olmuştur.

Mahmut Muhiti Hoca Niyaz Hacı ile birleşip onun sağ kolu olarak Milli Mücadele saflarında yer almış ve Cephe komutanlığı yapmıştır. Çinlilere karşı elde edilep zaferlere imzasını atmış ve böylece 1933 'te Kaşgarda kurulan Şarki Türkistan İslam

Cumhuriyeti hükümetinde Başkomutanlık yapmıştır.

Kısa ömürlü olan Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti'nin yine Rus ve Çin işbirliği ile yıkılmasından sonra 1934 de Doğu Türkistan'a giren Rus kuvvetleri kendi çıkarları nedeniyle Mahmut Muhitiye dokunmadı. Rusların tavsiye etmesi doğrultusunda Çin'li, fakat Rus kuklası diktatör General Şing Şi say Mahmut Muhiti ile anlaşmak zorunda kaldı ve

6. fırka komutanı ünvanını verdi. Mahmut Muhiti ordusuyla beraber Kaşgar'a yerleşmiş. Halkın okuması için hemen bir okul açmış Ruslar ve Şin Şi say Muhitiye Ribalkın adında bir Rus'u müşavir olarak vermişlerdi. Mütahassis ve öğretmen adı altında gelen başka Ruslar da vardı. Amaçları ise belli Mahmut

Muhiti'yi kontrol altında tutmak ve bunda da büyük ölçüde muaffak olmuşlardı.

Mahmut Muhiti'nin yurt içerisindeki faaliyetleri Rusları ve Çinlileri fazlasıyla telaşlandırmakta idi.

Bu sıralarda Türkiye'den Meciddin adında bir Batı Türkistan'lı gelmiş, Mahmut Muhiti bu zatı açmış olduğu okula müdür olarak tayin etmişti. Muhiti ile Meciddin arasında sıkı bir dostluk hasıl olmuş, bunların arasındaki samimiyet

şüphe uyandırmaya başlamıştı. Rus'lar bu durumu tehlikeli görmeye başlayınca okula gelmekte olan kendi çocuklarının defterleri arasında mektup gönderir olmuş.

Şinşisay adamları vasıtasıyla Kaşgar'ın ileri gelen alimlerinden Abdulgafur is-

mindeki zayıf karakterli, mevki ve makam düşkünü kişiyi satın almış, bu kişi her yerde şin'i övmeye başlamış, Şin'in fikirlerini yaptığı bazı konuşmaları "Kur'an'a uygundur" demeye başlamış. Bu durum ise Mahmut Muhiti'yi son derece üzmemektedir. Mahmut Muhiti bir suikast

Mahmut Muhiti'nin yurt içerisindeki faaliyetleri Rusları ve Çinlileri fazlasıyla telaşlandırmakta idi. Bu sıralarda Türkiye'den Meciddin adında bir Batı Türkistan'lı gelmiş, Mahmut Muhiti bu zatı açmış olduğu okula müdür olarak tayin etmişti. Muhiti ile Meciddin arasında sıkı bir dostluk hasıl olmuş, bunların arasındaki samimiyet şüphe uyandırmaya başlamıştı. Rus'lar bu durumu tehlikeli görmeye başlayınca okula gelmekte olan kendi çocuklarının defterleri arasında mektup gönderir olmuş.

Mahmut Muhiti'ye baskılar artmaya başlayınca Mahmut Muhiti çareyi yurt dışına çıkmakta bulur. Mahmut Muhiti sık sık ava çıkardı, bu defada yine ava çıkma bahanesiyle yanına aldığı güvenilir adamları ile birlikte Yarkente gelir burada kumandanlarından da fikirler aldıktan ve istişare ettikten sonra Hindistan'a çıkacağını duyurur bu sırada 1500 askeri de kendisiyle beraber gitmek istediklerini söyleyerek Muhiti ye katılırlar sınırı geçecekleri sırda Muhiti askerlerine geri dönmeleri gerektiğini , buraya kadar refakat ettikleri için teşekkür ettiğini fakat bundan sonra aç kalabileceklerini bunu içinde yeterli parasının olmadığını söyler ve bir kaç kişilik bir grup halinde Hindistan'a vasil olurlar.

düzenleyip Abdulgafur şehir'den çıkıp köyüne giderken köprünün altına gizlediği adamları vasıtasıyla öldürtür.

Hükümet bu arada hiç durmadan Muhiti'yi Ürümçü'ye çağırılmaktadır. Muhiti ise gitmek istemez Ruslar'ın maksadı ise Kaşgar'da, Yenihisar'da, Yarkent'te Peyzabatta, Maralbaş'ı'da tevkif edeceği kişileri Mahmut Muhiti'nin eliyle tevkif ettirmek istiyordu.

Mahmut Muhiti'ye baskılar artmaya başlayınca Mahmut Muhiti çareyi yurt dışına çıkmakta bulur. Mahmut Muhiti sık sık ava çıkardı, bu defada yine ava çıkma bahanesiyle yanına aldığı güvenilir adamları ile birlikte Yarkente gelir burada kumandanlarından da fikirler aldıktan ve istişare ettikten sonra Hindistan'a çıkacağını duyurur bu sırada 1500 askeri de kendisiyle beraber gitmek istediklerini söyleyerek Muhiti-

ye katılırlar sınırı geçecekleri sırda Muhiti askerlerine geri dönmeleri gerektiğini , buraya kadar refakat ettikleri için teşekkür ettiğini fakat bundan sonra aç kalabileceklerini bunu içinde yeterli parasının olmadığını söyler ve bir kaç kişilik bir grup halinde Hindistan'a vasil olurlar. Bu arada daha önce ihanet ettiklerini bildiği. Abdullaziz ve İlyas adındaki hainleri suçlarını itiraf ettirdikten sonra bütün yalvarmalarına rağmen orada öldürür. Ve 4.4.1934 tarihinde sınırı geçerler. 18.5.1938 yılında Türkiye'yi ziyaret etmiştir. 6.1.1939 da Japonya'ya gitmiş, orada Doğu Türkistan'ı Rus ve Çin istilasından kurtarmak için bir istiklal cemiyeti kurmuştur. Daha sonra Japonya işgalinde bulunan Pekin'e gitmiş ve 1944 de beyin kanamasından vefat etmiştir.

Doğu Türkiistan Evliyaları

İlk üstazım Kulahmet Ahunum merhumun hayatını bildiğim kadarını anlatmaya çalışacağım

Kulahmet Ahunum bildiğim kadarıyla 1878 yılında Yarkent'in Albohca köyünde dünyaya gelmiş tahsilini yarkent Eskişehir Camii medresesinde tamamlamış ve zamanla aynı medresede başmüdürlüğe kadar yükselmiştir. Merhum çok sade giyinmeye alışık, mütevazı, karşılaştığı kimselere ondan önce selam vermeye çalışan, ev ihtiyaçlarını mümkün mertebe pazardan kendisi almaya özen gösteren, hizmetçi, atbakkı gibi kimseler bulundurmayan bir zatı şahsiyet idi. Emsele-bina-kafiye-Molla camiye bitirinceye kadar geceleri kendi evinde kaldım. Fıkıhtan birinci temel kitap olarak muhteser vi-kayeye geçtiğimde ders orta-

ğım merhum sadık Kâri Merhumla Medresede bir oda temin ederek geceleride medresede kalmak suretiyle derse devam ettim yazın sıcağında odanın önündeki balkonda yatıyoruz, yatsı namazından sonra el alem uykuya daldığında kimse hissetmeyecek şekilde baş ucumuzda geçerek medresenin mescidine gider ve sabaha kadar namaz kılar, sabah namazına bir saat kala evine giderek saban namazını kıldırırdı. Çıktığımız gezi ve seyahatlerde defalarca keramet ve keşfi esrarlarına şahit olmuştum. Babası Mehmet Ali Ahunum isminde Zühd-Takvası ile maruf soylu bir aileye mensup olup, Mehmet Ali Ahunum'un takvalık derecesini şöyle anlatmıştım. Mehmet Ali Ahunum bir gece teheccüt namazına kalkar ve hemen İbrikteki suyu alıp abdest yerine varır istinka-

dan sonra istincaya oturur. İbrikteki sudan avucuna döker kıpkırmızı kan renginde görünür. Bir daha döker yine kan, ibriği tamamen döker bakarki kıpkırmızı kan, hemen mahallenin ötükbazarı gölü denen göle varır gölün suyu tamamen kan renginde görünür. Hayretler içerisinde düşünür. Mevsimleri ayı günü hesap eder bakarki zereşanderyasından Yarkent tarım ve ziraatı için su ayırntı yerinde her yıl su kanalize etme yerinde, bütün yurt çapında (Elişbaşı) Heseri diye binlerce insan, yapraklı ağaç dalları götürüp Yarkent'te kullanılacak suyun kanalizesi için her yıl Haziran başlarında 10-15 gün bir çalışma yapılıyor idi. Mehmet Ali Ahunum merhum o ilerlemiş yaşına rağmen kendiside gider diğer insanlar gibi elinden geldiğince büyük bir gayretle çalışmış. İbrikteki suyun

kırmızı renkte görüldüğü o anda ise su kanalizasyon çalışmaları için çalışacaklar çoktan gitmişler ve aradan üç gün geçtiğini anlayınca derhal kendisi de orada çalışanlara katılmak için yola düşmüş her yıl olduğu gibi yine orada çalışıp döndükten sonra bakarki içme ve kullanma sularının rengi normal görünmeye başlamış. O zamana kadar geçen süre içinde ise namazlarını teyemmümle kılmış.

Merhumun ders esnasındaki tavırlarından müşahedelerim, sert-nehv ve fıkıh derslerinde normal bir oturumla devam ederdi. Fakat müşkat Buhari-Müslüm-Mesnevi-Mektubat-Mefahat şerifler gibi kitaplar önünde ibaresi okunurken sanki derin bir uykuya dalmış gibi bir hal görürdük. Yarım sahife veya en az 4-5 satır ibare okuduktan sonra birden gözünü açar, mukamelesini yapar açıklardı. Bu arada okunan ibaredeki cümle-kaide-ilallerdeki hataları tek tek izah ederdi uyuyor gibi görünüşte uyumadığı ve ruhani alemde hadislerde senet ve Ruvailerde tefsir dersinde müfessirlere tasavvufi eserlerde müelliflerine mütevecchihen onların ruhaniyeti ile mülakattan sonra açıklamış oldukları kanaatinde olduğumuz ve bu kanaate vardığımız sıralarda merhul hakkın rahmetine kavuştuk.

Merhumdan açıkça gördüğüm bir keramette şudur; Hafız-ı Kur'anlarımızdan Yarkent Malpazarı civarında Yakup Kari Ahun adında bir hafız-

Kelam ve ulemalardan bir kaç kişilik ziyafet davetiyesi dağıtıyor. Kulahmet Ahunum merhum için bir adet sarık bezi hazırlayıp ziyafetten sonra adet gereğince bir tepsi içerisinde takdim edilecek. Merhum üstad herkesten önce gelir ve mihmanhaneye (misafirhane) buyur edilir. Ev sahibi hal hatır sorduktan sonra dışarı çıkar bu arada sözkonusu hediyeyi raftan alıp sarığı sarar, giyer misafirler gelir, sofralar serilir, yemekler yenir bu ziyafetin sonunda misafirler kalkacağı esnada Hafız Yakup Kâri hediyeyi koyduğu rafa bakarki yerinde yok hemen dışarıya fırlar maksadı ise hediyein nerede olduğunu çoluk çocukguna soracaktır. Fakat bu arada merhum üstad Yakup Kâri'min dışarı çıktığını görür, ve emanet yerini buldu ben teslim aldım der çıkarmış olduğu eski fesi ile sarık altındaki yeni fesini gösterir ve gülümser o anda Yakup Kâri ve yanınında bulunan kardeşlerinin gözleri yaşarır. Böylelikle üstad merhum yerinden kalkar sahibi hane ile vedalaşır misafirlerle birlikte oradan ayrılır.

İnşallah bundan sonraki sayılarımızda da bunun gibi Doğu Türkistan ulemalarından bahsetmeye devam edeceğiz.

İşte böylesine evliyalardan, ulemaların yurdu bu gün hangi canilerin çizmesi altında bulunuyor? düşünmemek üzülmek elde değil.

Düşünebilmek ise vicdan işi, kalp işi, gönül işi.

Merhumun ders esnasındaki tavırlarından müşahedelerim, sert-nehv ve fıkıh derslerinde normal bir oturumla devam ederdi. Fakat müşkat Buhari-Müslüm-Mesnevi-Mektubat-Mefahat şerifler gibi kitaplar önünde ibaresi okunurken sanki derin bir uykuya dalmış gibi bir hal görürdük. Yarım sahife veya en az 4-5 satır ibare okuduktan sonra birden gözünü açar, mukamelesini yapar açıklardı.

İlk İslâmî Türk Eserlerinde Hz. Peygamberimiz

Abdurrahim TÜRKDOĞAN

"Ey Allah'ım, ben sana daima sonsuz hamd ederim, Senin rahmetinden daima hayır umarım.' Son beyitlerde şair, Allah'ın yüceliğini ifadede aciz kaldığını şu mısralarla ifade eder:

Bu kudret idisi uluğ bir bayat Ölüğlarni tircüzmek asananga "O kudret sahibi büyük ve kadim olan Allah'tır. Ölülerini diritlem O'nun için çok kolaydır."

Yusuf Has Hacib Kutadgu Biliğ adlı eserinde Peygamber efendimiz (S.A.V.)'in medhine devam eder. Şöyle başlar:

YALAVAC ALEYHISSELAM
ÖGDİSİN AYUR

"Peygamber Aleyhisselamın medhini anlatır"

Devamında:

Sevüg savcı idti bağırsak idi budındın takısı kişide kadi "Esirgeyen Rabbim, halkın en seçkini ve insanların en iyisi, en üstünü olan elçisini gönderdi." 15 beyitlik bu bölümden bazı beyitler ve marnaları şu şekilde dir:

Yula erdi halkka karangku tüni yarukluki yadı yarıttı sini O karanlık gecede halka meş'ale oldu, etrafa ışık saçtı ve insanları aydınlattı."

Atasın anasın yuluğ kıldı ol tilek ümmet erdi ayubirdi ol "Atasını anasını feda etti, tek dileği ümmeti idi, ümmetine yol gösterdi."

Bu bölümün son beyitlerinde müellif duasını şu şekilde yapar:

İlahi kudezgil mening könglümi Sevilg savcı birle kopur koptumi Kıyamette körkit tolun teğ yüzün elig tutaçı kıl ilahi özin

"Ey Allah'ım benim gönlümü güzel, koru, kıyamet günü beni sevgili peygamberin ile birlikte haşret;

Ey Allah'ım kendisini bana şefa-atçı kıl, kıyamete dolun ay gibi yüzünü göster."

Bundan sonraki bölüm Hulafai Raşidin'in medhidir. Bu bölüm şu dua ile biter;

"Olarını menindin sevindür tuçı Uluğ künde kılğıl eliğ tutaçı "Ey Allah'ım, onları benden daima razı et, kıyamet gününde onları bana şefa-atçı kıl"

ATABETÜL HAKAYIK

Hakikatların eşiği, kapısı anlamına gelen bu eser Edib Ahmet Yükneci tarafından kaleme alınan ve müslüman Türk devrinin en önemli ahlak kitaplarından biridir.

Eserdeki fikirler çok defa, ayet ve hadislerle teyid edilmiştir. Edip Ahmet, İslami esasları güzel ve sade bir Türkçe ile ifade etmektedir.

Kutadgu Biliğ'de olduğu gibi yine aynı sıra ile önce Allah, sonra Hz.Peygamber, sonrada Ashab-ı Kiramı övülmüştür. Eserin medhiye bölümü şöyle başlar:

TANRININ MEDHİ HAKKINDA

İlahi ökiş hamd aynur men sanga Sening rahmetindin umar men anga

"Ey Allah'ım, ben sana daima sonsuz hamd ederim, Senin rahmetinden daima hayır umarım.' Son beyitlerde şair, Allah'ın yüceliğini ifadede aciz kaldığını şu mısralarla ifade eder:

Bu kudret idisi uluğ bir bayat Ölüğlarni tircüzmek asananga "O kudret sahibi büyük ve kadim olan Allah'tır. Ölülerini diritlem O'nun

**İİ Şimdi
peygamberimiz
faziletinden
birkaç söz dinle,
akıl ve idrakini
zorlayarak
bunları anlamaya
çalış." Bu bab şu
beytlerle son
bulmaktadır.;
aning öğdisindin
tatır bu filim
aning medhi
bolsa şekker şehd
anga**

için çok kolaydır."

Medhiyenin ikinci bölümü Peygamberimize ayrılmıştır.

Peygamberimizin Medhi hakkında Eşit emdi kaç söz habib fazlından Ukuş huş yititip sözümni anga

"Şimdi peygamberimiz faziletinden birkaç söz dinle, akıl ve idrakini zorlayarak bunları anlamaya çalış." Bu bab şu beytlerle son bulmaktadır.;

aning öğdisindin tatır bu filim aning medhi bolsa şekker şehd anga

bu kün tegsü mindin dürud ol yarın eliğ tuttaşımka eğirse munga

"O Resul'ün medhiniden dilim, gön-lüm tatlılanır, O'nun medhi dilim için şeker ve baldır. Yarın kıyamet gününden dara düşersem, elimden tutacak olan, şefaata edecek olan O Resul'e bugün benden salat'ü selam olsun"

Bundan sonraki bölüm sahabeinin medhine ayrılmıştır.

DIVAN-I HİKMET

Ahmet Yesevi tarafından tertip edilen bu eser, 12. asır Türk Kültür hayatının en güzide eserlerinden dir. Türklerin İslam-ı idrakinin ikinci asrında yaşamış olan Ahmet Yesevi Sugi bir şair ve aynı zamanda tarikat sahibi bir mürididir. Şeyh Feridüddin Attar'ın "Pir-i Türkistan" olarak vasfettiği Ahmet Yesevi, asırlar boyunca Türk dünyasında öylesine benimsenmiştir ki, Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında Yesevi dervişlerinin, Horasan erenlerinin payı, teslim edilmesi gereken tarihi bir hakikattir. Hz. Peygamberin hadislerindeki hakikatleri, bugün bile anlaşılacak kadar sade ve Türkçe ile dile getirmiştir. Divan çoğunluğu Türk ölçüsü olan dörtlüklerle teşkil edilmiş, bunun yanında beyitlerle yazılmış olan hikmetlerden oluşmaktadır. Kültür bakanlığı tarafından Prof. Dr. Kemal Eraslan neşrinde 70 hikmet mevcuttur.

Yesevi, hikmetlerine öncekilerde olduğu gibi şu sözlerle başlar:

Bismillah dip beyan ayley hikmet aytıp.

taliplerge durru güher saçım muna riyazetni katıg tartıp kanlar yutup min teftir-i sanı özin açım muna Her mısra'ı, her beyti, her kıt'ası na-

sihatten ibaret olan Divan-a hikmetten seçtiğimiz mısralar, daha 12 asrın başında Yunus EMRE'yi, Süleyman ÇELEBI'yi çağrıştırmaktadır.

Muhammed'ni biling zatı arabdur. Tarikat'ını yolu külli edebdür Hakikat bilmegen adem imesdür Bilingsiz hiç nimege ahşimasdır. Atası atı Abdullah ikendür Anadin toğmayın Ölgen ikendür Muhammet'ni sıfat kılsam kemine Anasını atı bilgi Amine Resul'ını yaşları kırkka yitigdür Kin andın song Huda'dın Vahy inipdür

Ki andın Song Muhammed baldı pa-dişah

Resul'ını könlide yar boldı Allah Bir başka Hikmet'te Yesevi şu şekilde seslenir:

Onsekiz ming alemge server bolgan Muhammed

Otuz üçming ahabga rehber bolgan Muhammed

Yalangaç u açlıkka karatlıg Muhammed

Asi canı ümmetga şefaattıg Muhammed

Arş u Kürsi bazarı inayetliğ Muhammed

Miskin Ahmet Kuiga Kitabetliğ Muhammed

Yetim Fakir garibga sahavetliğ Muhammed

Bütün Türk Dünyası'nın ağır aksak'ta olsa, kucaklaşmaya çalıştığı bu dönemde kısaca temaz ve ifade etmeye çalıştığımız ortak kültür değerlerimizden yola çıkarak, "İslam Akaidi" etrafında, tek yürek tek yumruk olmaya dünden daha fazla, bugün daha çok ihtiyacımız vardır. Bu ihtiyacı, başta Türk dünyası aydınları olmak üzere, bütün Türk Milletinin idrak etmesini temenni ediyoruz.

Özellikle, geleceğimizin teminatı olan gençlerimizin, imanımızın işaret taşları olan bu şahsiyetleri ve eserlerini yakından tanımaları ve onları anlamaları elzemdir.

Kaynak : Türk Yurdu
Yrd. Doç. Dr. Cevdet Şanlı
Cilt 13 Sayı 75
Sayfa 23-24

T

Doğu Türkistan Türklerinin Kızıl Çin İşgalcilerine Karşı Mücadeleleri

Dolkun İSA

**Dünyanın
siyasal ve
kültürel tarihinde
büyük roller
üstlenmiş, tarihte
en büyük kültür ve
medeniyet merkezi
olan yüce toprak
Doğu Türkistan'ın
asıl sahipleri olan
bahtsız ama
yılmaz
Doğu Türkistanlılar,
bu temiz
topraklarını,
vatanlarını
sömürgeci, faşist
güçlerin
pisletmesine izin
vermezlerdi,
vermediler.**

Doğu Türkistan'ın yakın tarihinde 1864 yılı KAŞKAR DEVLETİ, 1933 yılı "Doğu Türkistan İslâm Cumhuriyeti", 1944 yılı Doğu Türkistan Cumhuriyeti gibi müstakil ve bağımsız olarak kurulmuş olan devletlerdir. Bu devletler Rus ve Çin işbirliği neticesinde yıkıldıktan sonra 1949 yılından itibaren, Doğu Türkistan Çin komünistlerinin sömürgesi haline gelerek çok acılar çekeceği bir siyasi tarihe başlamış oldu.

Dünyanın siyasal ve kültürel tarihinde büyük roller üstlenmiş, tarihte en büyük kültür ve medeniyet merkezi olan yüce toprak Doğu Türkistan'ın asıl sahipleri olan bahtsız ama yılmaz Doğu Türkistanlılar, bu temiz topraklarını, vatanlarını sömürgeci, faşist güçlerin pisletmesine izin vermezlerdi, vermediler. Bunca zulme karşı boyun da egmediler. Halk faşist ve acımasız Çin komünistlerine karşı yüzlerce kez başkaldırdı. Milyonlarca oğlunun kızının kanları yüce vatan için aktı. 1949 yılında çin

komünistleri tarafından işgal edilmesinden günümüze kadar olan 45 sene içinde ikiyüzden fazla silahlı ve siyasi ayaklanma meydana gelmiştir.

Burada bu 45 sene içinde yapılmış diğerlerinden etki yönünden büyük olan bir kaç silahlı ayaklanmayı anlatarak:

– Çin komünistleri Doğu Türkistan'ı işgal ettikleri günden beri Türkistan halkı uyudu mu?

– Özgürlükleri için çalıştılar mı?

– Kanıyla canıyla mücadele verdi mi? gibi birkaç soruya cevap vermeye çalışalım.

1949 yılı 13 Ekim günü çin (Hitay) komünistleri Doğu Türkistan'ı işgal etti. Çinliler Türkistan sınırlarına geldiğinde yurdumuzun siyasi durumu oldukça karıştı. Çin istilasına karşı güçlü karşılık hareketleri oldu. Aynı ay içinde Kumul'un Aratürk ilçesinde ve çevresinde 300 kadar mücahid toplanmış ve çevredeki il ve ilçelere haberci göndererek Çin istilacılarına karşı mücadele başlattıklarını

1949 yılının 8. ayında ALTAY civarında çekilerek "Guçing" "Beşbalık" şehrine gelen Osman BATUR, Canımkan, Zakirkan, Delirkan, Orazbay, Molla Şahimerdan gibi mücahidler ikiye bölünecek, bir kısmı Ürümçü tarafa, bir kısmıda Kumul Bariköl tarafa doğru yola çıktılar. 1950'nin Nisan ayında 20.000 kişilik bir silahlı mücadeleyi başlattılar. 2 yıl süren bu savaşta çok sayıda istilacı Çin askeri yok edildi. Buna karşılık çok sayıda da şehit verilmişti.

Osman Batur'un Şirdıman gibi oğul ve kızları onun başlattığı mücadeleyi devam ettirerek uzun süre Çinlilerle savaştı. Ürimçi civarında Sıdık, Orazbaylar "Mori", "BEŞBALIK" civarında MALİK, Talim, Canbulaylar, komünist askerlerinin ilerlemesini durdurarak partizanlık (çete harbi) savaşını sürdürdüler. Onların amacı komünistleri yüce vatan topraklarında kovarak, Bağımsızlığı ve İslami korumaktı.

ve yurttaşların kendileri ile birleşmelerini bildirdiler. 1950 yılı Ocak'ın 30'unda ARATÜRK'ün Bulakbaşı semtinde kurucu kadro olan Nasır, Abdullah Hakim, Ebeydullah Hakim, Mahmut Hafız, ve Seyidullah'ların önderliğinde beşyüz mücahid bir toplantı yaptılar ve "Antikomünizm Halk Ordusu" adında bir örgüt kurdular. O günden itibaren Çin askeri garnizonlarına 2 yıl boyunca şiddetli saldırılarda bulundular ve önemli sonuçlar elde ettiler. 1950 yılının 1. ayında KALİBEK liderliğinde 2000'den fazla mücahid URÜMÇİ'nin dağlık bölgesinde toplanarak bağımsız bir devlet kurmaya yönelik bir örgüt programı düzenlediler. Ve hemen karşılık savaşlarını başlattılar. Bu savaş bir sene sürdü.

1949 yılının 8. ayında ALTAY civarında çekilerek "Guçing" "Beşbalık" şehrine gelen Osman BATUR, Canımkan, Zakirkan, Delirkan, Orazbay, Molla Şahimerdan gibi mücahidler ikiye bölünecek, bir kısmı Ürümçü tarafa, bir kısmıda Kumul Bariköl tarafa doğru yola çıktılar. 1950'nin Nisan ayında 20.000 kişilik bir silahlı mücadeleyi başlattılar. 2 yıl süren bu savaşta çok sayıda istilacı Çin askeri yok edildi. Buna karşılık çok sayıda da şehit verilmişti.

Bu mücadelerin esas önderi Osman BATUR Doğu Türkistan'ın yakın tarihi içinde en önde gelen mücahidlerden biridir. Onun hayatı, vatan davasına, özgürlüğe bağışlanan şerefli anılar ve olaylarla dolu bir hayattır.

O, zalim "Şengşisey" haki-miyetine, milliyetçi Çin zulmüne, Rus komünistlerine ve sonunda Çin komünistlerine karşı iradesini kaybetmeden, Fitne-fesatlara kandan son nefesine kadar mücadele etmiş-Bütün aileside bu uğurda şehid olmuştur. 1952 yılı 2 Mayıs'ta Çin (Hitay) komünistleri tarafından ürümçi şehrinde binlerce Türk kardeşi önünde açıkça şehid edildi.

Osman Batur'un Şirdıman gibi oğul ve kızları onun başlattığı mücadeleyi devam ettirerek uzun süre Çinlilerle savaştı. Ürimçi civarında Sıdık, Orazbaylar "Mori", "BEŞBALIK" civarında MALİK, Talim, Canbulaylar, komünist askerlerinin ilerlemesini durdurarak partizanlık (çete harbi) savaşını sürdürdüler. Onların amacı komünistleri yüce vatan topraklarında kovarak, Bağımsızlığı ve İslami korumaktı. Bu amatçla canlarını esirgemedi kahramanca şehid oldular.

• Devam edecek

TÜRKİSTAN FACIASI

Tarihini bilmek zaruri dir.

Tarihi tarif eden İbni Haldun şöyle der: "Tarih, topluma unutulmuş savaşlar hakkında bilgi verir, aydın zümreye yaşamının sırlarını öğretir. Tarihten aldanmama dersi almak gerekir." Bu sebeple Türkistan tarihini fergana faciasını, Doğu Buhara olayını Hokand Muhtariyetinin yazılışı ile birlikte Kaşgar da yapılan dehşetli katil ve karşılıklı öldürüşleri Yeni Hisardaki "Tungan" hilelerini, dökülen kanları, Hoten olaylarını, "Yerkent" isyanlarını, altı şehir ayaklanmalarını'da yazmak gereklidir.

Uluğ Türkistan'ın yetiştirmiş olduğu büyük şahsiyetlerinden biri olan Muhammed Musa Türkistan'ın yazmış olduğu çok değerli eseri Kaybolan Vatan Türkistan Faciası'nda dikkate şayan bazı bölümlerini sizlere nakletmek istiyoruz

Eserin Giriş Kısmında:

Allah'a sonsuz hamd ve şükür olsun.

Hedefimiz: Ancak dini-millî varlığımız ile Türkistan'ın savunulmasıdır; Türkistan dır, dine ihlas, vatana muhabbetir. Gayemiz : Cennetten bir parça veyahut, Asya cenneti denilmeye layık feyizli ve bereketli topraklar, türlü madenler, akarsular, bağ ve bahçeleriyle şöhrat bulan; cennet gökte ise altı Türkistan, eğer cennet yer altında ise üstü Türkistan olan sevgili vatanımızın savunulmasıdır.

Öz tarihini bilmeyen nesiller, atalarının babalarının düştüğü çukura düşerler. Tarihinden uzaklaşan bir milletin ayakta durması güçtür. Bu halde düşman kendi habisliklerini ortaya koyarak, vatani daha beter bir hale, manevi yapılarını bir harabeye sürükler, Türkistanlıları herhangi bir zamanda ölüm uykusu içinde mezarlarına yatırmış olurlar. (Allah Korusun)

sun)

Tarihini bilmek zaruri dir. Tarihi tarif eden İbni Haldun şöyle der: "Tarih, topluma unutulmuş savaşlar hakkında bilgi verir, aydın zümreye yaşamının sırlarını öğretir. Tarihten aldanmama dersi almak gerekir." Bu sebeple Türkistan tarihini fergana faciasını, Doğu Buhara olayını Hokand Muhtariyetinin yazılışı ile birlikte Kaşgar da yapılan dehşetli katil ve karşılıklı öldürüşleri Yeni Hisardaki "Tungan" hilelerini, dökülen kanları, Hoten olaylarını, "Yerkent" isyanlarını, altı şehir ayaklanmalarını'da yazmak gereklidir.

Türkistan aydınları bundan sorumludurlar. Fakir bütün sorumluluğunu bilenlerdenim. Bu hususta kalemlerini oynatmayan yazarlarımızı ediplerimizi millet bağışlamaz ise haklıdır. Tarihte her milletin efradı ancak öz dinine öz yurduna öz vatanına öz milletin yararına hizmet edip durmaktadır. Onlar, başkalarına hizmet etmezler eğer ederlerse düşmanlık olur. Bir Fransız, bir Alman, bir Amerikalı öz milleti öz dininin çıkarlarını sağlar ve başka bir milletin çıkarına iş görmez eğer görür ise bu işi ortak çıkarlara elde ettiği taktirde yaparlar. Bir İngiliz ne derece uygar olursa olsun bir Fransız bir İn-

Vatan bir bağ
bir gül bahçesi bir
gayret haznesi
bir devlettir.
Vatansız bir
milletin
yabancılar
yanında bir
değeri olabilir
mi?
Vatan aşkının
gönüldeki ferî
vucuddaki
candır.
Vatanı sevmek
bizim gibi iman
ehli için bir
dindir.

gilizden üstün görmez ve bir Alman ne kadar bilimli olursa olsun Avusturya-Macaristan'ın çıkarı için Alman menfaatini feda etmez. Bir Rus ne kadar uygar olursa olsun dünya uygarlığının üyesi bulunsun Moskovanın çıkarını bırakıp Türkistan çıkarına tarih yazmaz.

Hülasa her millet öz tarihini kendisi yazdığı gibi hakkı ile gerçekliği ile bir Türkistan yazmalıdır. Kefen giyip ata binen fedakar şehitlerimizin serüveni insanlığın beşiği bulunan Orta-Asya faciası Türkistan faciası hepimizin faciasıdır. Türkler anayurdu için Türkistanlıların canlarının canı vatanı için o olayları meydana çıkarmaları dünyaya bildirmeleri ve tarihe mal etmeye çalışmaları isteğimizdir. Fertlerin gayesi ülküsü şudur: Dinine, vatanına hizmet etmeyi Türkistanlılar kendileri için gerekli görmelidir.

Vatan Uluki haki bize her zerresi güya aziz candır.

Ki her bir zerre millet kanıyla yakut mercandır.

Çekilmez intikamın yolundan her kimse oğlandır.

Oyundur harbi düşman, bağı rahat sahni meydandır.

Vatan şevki ile her lahza her dem can siperiniz

Bu yolda kan tökülsün, can kırıl-sın şad-ı handanız.

Vatan cennet vatan rahat vatan işu vatan işret

Vatan bağ vatan gülşen vatan gayret vatan devlet

Vatan şanü şeref nev-i beşerge baisi rif'at

Vatansız millete bak il katında varmı bir kıymet

Vatan aşkı gönülde var iken ta-tende bu canız

Vatan sevmek bizimçe din irur biz ehli imanız

Üstad Mir Emir Salih Mahdumu Umuşlu kasidesinden numuneler ve Anadolu Türkçesi:

Vatan toprağının her zerresi bi-zim tatlı canımız gibidir.

Ver her bir zerre millet kanı ile yağrulmuş yakut ve mercan rengini taşır

Erkek olan herkes intikam yolun-dan çekilmez.

Düşman savaş bir oyun gaza meydanı bir huzur bağının meydan sahnesidir.

Aşkıyla her an can bağışlarız.

Bu yolda dökülen kan feda edi-len can bir düğünün zevkini verir.

Bizim için vatan bir cennet bir işu işret, şan ve şeref,

insan soyu için yükseliş sebebi-dir.

Vatan bir bağ bir gül bahçesi bir gayret haznesi bir devlettir.

Vatansız bir milletın yabancılar yanında bir değeri olabilir mi?

Vatan aşkının gönüldeki ferî vucuddaki candır.

Vatanı sevmek bizim gibi iman ehli için bir dindir.

Bu kıymetli eserin son kısmında; İnsanoğlu elinden geldiği kadar çalışmakla mükelleftir. Elinden gelmediğinden ve yanlışlıklarından mazaretlidir. Beşer şaşar. Günahsızlık Allah'a mahsustur.

XVIII. yüzyıldaki Ünlü Uygur Şairleri

Yayına hazırlayan:
Celalettin BATUR
Araştırmacı:
Dilşad SAYRAMI

Zelili

XVII. Yüzyılın sonu ve XVIII. yüzyılın ikinci yarısında yaşayan ünlü Uygur ediplerinden biri olan Zelili 1676 yılında Seidiye devletinin başkenti Yarkent'te dünyaya gelmiştir. Uygur Türklerinin edebiyat tarihinde Zelili soyadıyla tanınan bu şairin adı Muhammed Sıdık'tır. Onun ölüm tarihi hâlâ belli değildir.

Zelili'nin esasi divanında, 196 şiir, (Gazel) 27 rubai, 18 muhammes, 5 musteza, 2 kaside, 1 sefername ve Fars dilinde yazılmış Liriklik şiirleri vardır. Onun birinci eseri "Tezkiren Çilten", 1734 yılında yazılmıştır. Bu 500 mısradan daha fazladır. Onun 1742 yılında tamamlayan yine bir eseri "Tezkiren Çilten" den çok daha büyüktür. Zelili, "Sefername"sini 1718 tarihinde yazıp bitirmiştir.

Zelili XVIII. yüzyılda yine Doğu Türkistan'da yoğun siyasi hadiseler olurken bu devirde yaşamıştır. Edip, kendi eserlerini Uygur klasikleri

dünyasında vatanperverlik, milletperverlik, ve insan perverliğe benzer geniş manadaki kavramlar hususunda yazmıştır. XVIII. yüzyılda Uygur şiir dünyası için büyük içtimai-siyasi yenilikler olmuştur.

Bu yenilikler sırasında Uygur edebiyatında hayatı ve real lirik obrazlar dünyaya gelmiş ve şiir dünyasının yolu genişlemiş ve insan hayatıyla özdeşleşmiştir. Bunun neticesinde Edibin icadi faaliyetinde, Anavatan, vatan aşkı önemli duruma yükselmiştir. Zelili'nin eserlerinde yine ahlâk, itikad, ve edep meseleleri etraflıca mülâhaza edilmiştir. Onun eserlerinde tarihi kaynaklar ve tesbitler mevcuttur. Edip'in eserleri bugün Ürümçi, Taşkent Lelingrad (sankit- Pıtırboruk) ve Pekin'deki müzelerde muhafaza edilmektedir. Aşağıda onun eserlerinden bazı örnekler verilmektedir.

*"Merhaba Sultan Satuki Buğra hanum merhaba
Meşhedingni Mekke-i Mulki Ecem derler peva
Kaşgarni Seykeli ayine-i İslam itib,
Heyetingden Çini Maçin heddige salding nida
Barekallah tirei Kuffarni mehve eyleban,
Peşvanayi tiği edlindin tabidur din ziya,
Kılmagil kem gaşe-i lutf inayetni, deriğ,
Bir nezer kulsang kara tuprağlardur kimiya
Perdedari hezpeti hek bolganing melum için,
Merkeding turi tecelli cilvesi nuri Huda.
Mergzari ekli canim örtedi berki cunun,
Ebri teyzingni iber ey, kebe-i sıdki sefa."
Payimali gem bolup kalğan Zelili zardin,
Sed hezaran bendeki, yetkur eger yetseng seba."*

Ey şah Huda
hemişe yaring
bolsun,

Gerdu
kedemindeki
ğubaring bolsun.
Bu seltenetu
tuğ-elem sende
muyesser,
Himmat ilkingde
zulfikaring olsun.

Dünya çu pabat,
karvan ademdur,
Her ademning
içide yüz
alemdur.

Ming yil yaşisang
cehanda çuh Huh
nebi,

Ahir ölesen
ğenimet uşbu
demdur.

*Ey şah Huda hemişe yaring bolsun,
Gerdu kedemindeki ğubaring bolsun.
Bu seltenetu tuğ-elem sende muyesser,
Himmat ilkingde zulfikaring olsun.*

*Dünya çu pabat, karvan ademdur,
Her ademning içide yüz alemdur.
Ming yil yaşisang cehanda çuh Huh nebi,
Ahir ölesen ğenimet uşbu demdur.*

*Yüzüingge bihudane secde kildim beriya derler,
Uluğluk hörmetidin astaneng kibriya derler,
Tenim körgen bu tafrak uyre nekşi buzya derler,
kara kaşingni, ey zalim, körub işk ehli ha derler,
Deği ul enber eşşaning tutun ya ecdihari derler.*

*Şebi hicran erur yad eylermen puhsapei mahim,
Çu ecderahyi ateş ot salur her peşige ahim,
Refikim gerdi badi işk olubdur derdi hemrahim,
Muhabbet iklimining tacidur sen aya şahim,
Tereki memleket tutmağlikimnu huş ada derler.*

T

ŞARKI TÜRKİSTAN TARİHİ

(HİNDİSTAN RİVAYETLERİNDEN DEVAM)

Yine Abureyhan Buruni'nin beyanına göre Kabil'in Türk Padişahlarının neseb ve şeceresi Nagir Kutaypek Kurganından bulunan Aypek muskasında yazılan haliyle ele geçirildi. Bu musakada geçmişteki kişilerin adı yazılmış olup, m.ö. 10.yüzyıldan başlayıp m.s. 1030. yıllarına kadar devam eden hükümdarların şeceresini göstermektedir. Burada şunu hatırlatmak gerekir ki: Eski ve yeni Tarihçiler yukarıdaki Kabil padişahlarının sakaların geriye kalanların olduklarını beyan ederler. Bazı tarihçiler onların yukarıda adı geçen ve aşağıda Tarihçesi beyan edilecek olan Kanişka (Kanik) mensubu olan Kuşhan'ların kalıntılarıdır diye bildirmektedir. Afganistan'da yazılan Asya Tarihçesine göre İran Tarihlerinde Afrassiyab addedilen eski Türk Hakanının Türkçe adı bu kağan idi. Afganistan ve İranı işgal edip birkaç yıl hüküm sürdükten sonra yenilip Türkistan'a çekilip gitmiş idi.

Abulgazi Bahadırhanın şecere-i terakiyme adlı eserindeki rivayete göre pek eski çağlarda Türk kavmleri ayrı ayrı 19 müstakil devletler halinde yaşar imiş. Bu ondokuz devletten onu batıda, kuzey ve güney de yüksek buzlu dağlar ve doğuda kumlarla kaplı çöllerle çevrili pek geniş memleketlere sahipmişler. Bir zamanlar batıdaki on devletin hükümdarları toplanıp güçlü birdevlet kurmaya karar verip kendi aralarından birini, bu birleşik devletin Hakanı ilan ettiler ve ona "Al ilter" ünvanını verdiler ve bu birleşme devlete "On Uygur" adını verdiler.

Türk Rivayetleri:

Abulgazi Bahadırhanın şecere-i terakiyme adlı eserindeki rivayete göre pek eski çağlarda Türk kavmleri ayrı ayrı 19 müstakil devletler halinde yaşar imiş. Bu ondokuz devletten onu batıda, kuzey ve güney de yüksek buzlu dağlar ve doğuda kumlarla kaplı çöllerle çevrili pek geniş memleketlere sahipmişler. Bir zamanlar batıdaki on devletin hükümdarları toplanıp güçlü birdevlet kurmaya karar verip kendi aralarından birini, bu birleşik devletin Hakanı ilan ettiler ve ona "Al ilter" ünvanını verdiler ve bu birleşme devlete "On Uygur" adını verdiler. Bundan sonra doğudaki dokuz devlette Birleşik devlet kurup aralarından birini büyük Hakan ilan edip ona "Kul Erkin" ünvanını verdiler. Birleşme devlete "Dokuz Uygur" dediler. Uzayan çağlar boyunca bu iki devlet sistemi devam edip sonraları bu iki devlet de birleşti ve dünya boyunca en büyük devlet haline geldi. Büyük hükümdar Karahan ünvanını aldı.

Meşhur afrassiyab bu Karahanların biridir. Bu devletlerin ne zaman yıkıldıklarını bilmiyoruz.

Ustadım Murad Remzi Efendi'nin Eseri

"Tafikal Ahbar'ın rivayetine göre: Bazı asri Tarih kitaplarının beyanlarına bakıldığında Uygurların meydana gelişi Oğuzhan'ın zamanında olup, milattan önce 2850. yılına rastlar imiş.

Divan-ı Lügat-it Türk'de Kaşgarlı Mahmut'un rivayetlerine göre: Afrassiyab'ın ünvanı Hakan idi ve bu ünvanı ile adlandırıldığı uzun hikayes vardır. Han ünvanı Afrassiyab'ın soyundan gelen kişilerin ünvanı idi. Afrassiyab'ın soyundan gelen Kadınlar Katun yada Terim ünvanı ile adlandırılırdı. Afrassiyab Kaşgar'da otururdu. Kaşgar'ın havasını severdi. Bu yüzden Kaşgar payı taht (Başkent) şehri olarak adlandırılırdı. Barçuk, Afrassiyab zamanında Doğu Türkistan'da bir şehir olup, behtensir'in (Nabıkudun Asur) oğlu Beytuzin'i Barçuk

şehrinde hapse atmıştır. İran'daki Keziyun şehrini Afrassiyab'ın Kayzi kaz Katun inşa etmiştir. Bazıları Kaziyun ve Kum şehirlerini o çağlardaki Türk yurdunun sınırları içinde saymaktadır. Kum sözü Türkçedir ve hem Kaz Katun Kum vilayetini çok sever orada Avlanırdı. Alper Tunga yes'iyi, Afrassiyab Merv şehrini kurmuştur. Buhara'nın yakınında yeni kent şehri var idi bu şehri İran'lılar rubindej (Tunç Kurgan) derlerdi. Çünkü İstihkamları çok kuvvetli idi. Afrassiyab kızı Kaz Katun'un kocası olan siyavuş (İran şehzadesi) u bu şehirde öldürmüştür.

İli deki Kaz deryasının bu ad ile adlandırılmasının sebebi Kaz Katun'un bu deryanın (Irmağın) kıyısında yüksek bir Kurgan yaptırmasıyla bağlantılı imiş.

Barman ve barsğan şehirlerini Afrassiyab'ın Barman ve Barsğan adında iki oğlu inşa ettirip bu şehirlere kendi isimlerini vermiştir. Kaşgarlı Mahmut babasının Barsğan'dan olduğunu yazmaktadır.

Kaşgarlı Mahmut İskender'in, Türkistan'a hücumunu ve mağlup olup, sulh yaptığını ve geri döndüğünü aşağıdaki gibi rivayet eder: "İskender semerkand'tan geçip Türkistan'a yürüyüş yaptığı zaman Türk Hakan Şuv adlı genç bir kişi idi. Büyük bir taraftarı vardı. Hakan Şuv, Başkumandanlık ve zabitlerinden kırk kişiyi öz askerine ve halka duyurmadan gizlice Siri derya kıyısına göndermişti. Bunların vazifesi İskenderin Sideriya'dan geçişini, doğuya yürüyüşünü bilmek ve derhah Hakan Şuv'ya "İskender denilen kişi yaklaşmakta onunla sa-

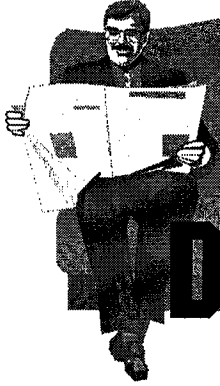
Barman ve barsğan şehirlerini Afrassiyab'ın Barman ve Barsğan adında iki oğlu inşa ettirip bu şehirlere kendi isimlerini vermiştir. Kaşgarlı Mahmut babasının Barsğan'dan olduğunu yazmaktadır.

vaşacakmıyız yoksa başka bir buyruğunuz varmı?" dediler. Hakan saraydaki Gümüş havuzunda su doldurup Kaz ve ördekleri onun içinde oynatmakla meşguldü. Hakan yukarıda sözü söyleyenlere " Bu kaz ve ördeklerin Gümüş havuzda dalıp oynamakta olduklarına bakın" diye cevap verdi. Bunlar pek üzüldüler Hakan'ın ne savaş ne de bir tarafa çekilme gibi bir hazırlığı yokmuş diye kaygıya düştüler. Lakin Hakan çok rahattı. Yukarıdaki haberci zabitlerin haberlerine bakarak hareket etmeye gizli planı vardı. Bir gece yukarıdaki haberci zabıt dönüp gelip İskenderin Sideriya'dan geçtiğini Hakan'a haber verdi. Hakan derhal yürüyüş davullarını çaldırıp gece boyunca askerlerini alıp doğu yakasına yürüyüp gitti. Böylece aniden kaçarcasına hareket etmesinden korkup herkes bulduğu binitlere binip Hakanın arkasından kaçıp doğuya gittiler. Ertesi günü yurtta kimse kalmayıp yurt çöle dönüştü. O çağlarda bu memleketin tüm halkı çadır hayatında olup, Balasğun aspayrab ve başka şehirleri yavaş yavaş doğuya doğru yürümekte

idi. İskender Hakan'ı ve halkını kaçı diye düşünüp arkasından yürümekte bu yürüyüşün sonunda Çin'i ele geçirme planı vardı. Uzun yollar yürüyüp Uygur yurdunun yakınlarına geldiğinde Hakan aniden geri döndü. En bahadır yiğitlerinden 4 000 yiğidi seçip bir "uvge" (Yaşlı ve tecrübeli) kişiyi onlara baş yapıp İskendere karşı baskın yapmak üzere yolladı. Bu askerlerin miğferlerinin iki yanında Şahin kanadına benzer kantlar takılı idi. Ön tarafa ok atıp hedefi vurduğu gibi arka tarafa da atıp hedefi vuran usta nişancılar idi. İskender buna hayran kalmıştı."

Bu Türk askerleri bir gece İskenderin ön safındaki askerlerinden aniden basıp ve mağlup etti.

Kaşgarlı Mahmut bu savaştaki bir olayın tarihi önemini şöyle anlatır: Türk askerlerinden biri İskender'in bir askerini kılıçladı. Kılıç onu göbeğine kadar ikiye ayırdı. Bu kılıç yiyen İskender'in askerinin belinde bir torba altın akçe vardı. Kılıç bu torbayı da parçaladı içindeki akçeler kanla karışık yere döküldü. Ertesi günü Türk askerleri bu kanlı akçeleri tanıyamadan bu nedir dediler. Aradan biri altınkan dedi. Bu münasebetle Oradaki küçük bir dağın adı "Altınkan" olarak kaldı. Bu gün (Kaşgarlı Mahmut'un zamanı) Altınkan adındaki dağ Uygur yurduna yakın bir yerdir. Çevresinde birçok besici halk yaşamaktadır. Bu savaşta İskender yenilip Hakan Şuv ile sulh yapıp döndü gitti. Hakan Şuv İskender'in arkasından Balasğun'a geldi. Bir şehir yapıp "Şuv" adını koydu."

BASINDA DOĞU TÜRKİSTAN

29 Temmuz 1995 tarihli Zaman Gazetesi'nin Dış Haberler Sayfasında çıkan bir haberde şunlara yer verilmiş:

Amerikan Newsweek dergisinde Sloven Strasser imzalı makalede, Vietnam'ın, ASEAN (Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği)'a katılarak tarihi düşmanı Çin'e karşı bir destek bulmaya çalıştığı savunuluyor.

"Çin'in uzakdoğudaki ekonomik, siyasi ve askeri ağırlığını giderek artırma çabası içinde olduğu, son atılımlarının bölgede huzursuzlukla yolaçtığı bildiriliyor.

Bilhassa vietnam'ın gözlükleri ile bakılınca görünürdeki barışçıl ekonomik dev olan Çin'in Güneydoğu Asya'yı tehdit eden bir kaplana dönüştüğü yorumları yapılıyor." Denildikten sonra kısa adı ASEAN olan Güney Asya ülkeleri Birliği'nin de, yayılcı bir büyüme eğilimi gösteren Çin'e karşı bazı tedbirler almakta olduklarını vurguluyor ve Güneydoğu Asya Ülkeleri arasında yeralan mevcut ülkenin 1993 yılındaki 12 milyar dolarlık savunma harcamalarını 12.7 milyar dolara çıkardığı açıklanıyor." diyor.

- Aynı tarihli Zaman Gazetesi'nin diğer bir haberinde, "TIME, ABD'nin Çin'i etkisiz hale getirmek için bir dizi tedbir alması gerektiğini öne sürdü" diyor.

ABD'de yayınlanan TIME Dergisi ABD'nin her geçen gün bölgesel etkinliğini arttırmakta olan Çin'i 21. yüzyılda yeni bir dünya savaşı çıkarabileceğini belirterek, ABD'nin Sovyetler Birliği'ne karşı uygulanan çevreleme stratejilerinin Almanya'ya karşı uygulanmadığı için iki büyük dünya savaşının çıktığını belirtiyor.

Bu nedenle Çin'in her yönlü bir abluka altına alınmasının zaruri olduğu vurgulanıyor.

"Hicrette Kimlik Arayışı"

8.8.1995 tarihli Zaman Gazetesi'nin haberinde şunlara yer veriliyor. Kırgızistan'da yaşayan dış kaynaklı Türklere biri de Uygurlar. Kırgızistan'da yaklaşık 40 bin civarında oldukları tahmin edilen uygurlar, Orta Asya Türkleri gibi uzun bir dönem tek sistem altında yaşamlarını sürdürdüler. Uzun bir dönem tek sistem altında yaşamlarını sürdürdüler. Bu gün özgürlüklerine kavuşan Türk Cumhuriyetlerinde onlarda kendi özkültür ve tarihine yönelik haklar elde ediyorlar. Bağımsızlığın tadını kendi yurtlarında değilse bile kardeş saydıkları Kırgızistan'da çıkarıyorlar. Bu kardeşlerimiz Orta Asya Cumhuriyetleri içinde ilk defa Kırgızistan'da Uygur Fakültesi açtılar. Adı geçen bu fakültenin dekanı aynı zamanda Uygur Medeniyet Merkezi'nin de başkanlığını yapıyor.

Bizde, diğer Uygur Fakültelerinin öteki Türk Cumhuriyetlerinde ve Türkiyemizde açılması temennisiyle duyduğumuz sevinci ifade ediyor, Hayırlı uğurlu olsun diyoruz.

Çin'in Nükleer Denemelerine Protesto

17.8.1995 tarihinde Doğu Türkistan'ın Lop-Nor Bölgesinde 43. kez yapılmış olduğu, nükleer deneme Derneğimiz tarafından bir basın bildirisi ile protesto edilmiştir.

6. Ağustos 6. Erciyes Zafer Kurultayında Doğu Türkistan Rüzgarı

1990 yılından beri gelenek haline gelen ve bu yılda 6.sı tertip edilen 6. Erciyes Zafer Kurultayına, Kurultay tertip heyetinin daveti üzerine iştirak edilmiştir.

Kurmuş olduğumuz Doğu Türkistan çadırı içerisinde düzenlenen Doğu Türkistan Sergisi, ziyaretçiler tarafından büyük

ilgi görmüş olup, bu ziyaretçilere sergi görevlileri tarafından Doğu Türkistan hakkında önemli bilgiler verilmiştir.

Mahmut Muhiti'yi Anma Toplantısı Yapıldı

22. Ağustos 1995 günü saat 17.00'de Dernek merkezinde, 1933 yılında Doğu Türkistan'da kurulan "Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti"nin Genel Kurmay Başkanlığı'nı yapmış olan Merhum, General Mahmut Muhiti, önce Kur'an-ı Kerim hatmedilmesi ve daha sonra hayatını konu alan tebliğler ve verilen yemekle yad edilmiştir.

26.08.1995 tarihinde yapılan Bosna-Hersek için "Kalbim Bosna'da Kaldı" adlı çocuklar için düzenlenen mitinge katılan Doğu Türkistan Çocuklarından bir görüntü.

Yönetim Kurulu Üyemiz

Abdurrahim Türkdoğan ve Enver Altay, Nebican İlimli'nin çocukları, Abdülcelil Cihan, Yasin, Hüseyin, Adilcan sünet olmuştur. Tebrik ederiz.

Dernek Üyelerimizden

S. Ömer Tümtürk ve Züleyha Abzal nişanlanmışlardır. Kendilerine mutluluklar dileriz.

DOĞU TÜRKİSTAN KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ

(38 - 11 / 163 Kayseri)

SAYI : 1995 / 9
KONU: Protesto Hk.

18.08.1995

DOĞU TÜRKİSTAN KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ KAYSERİ

BASIN BÜLTENİ

Doğu Türkistan Kültür ve Dayanışma Derneği Salonunda Çin Halk Cumhuriyetinin 17.08.1995 tarihinde yapmış olduğu nükleer deneme yapılan bir toplantı ile protesto edildi.

Türk Dünyasının en önemli halkasını teşkil eden fakat 45 yıldır bir türlü makus talihini yenemeyen, üzerinde 35 milyon müslüman Türk'ün var olma mücadelesi vermekte olduğu ezeli ve ebedi Türk Yurdu DOĞU TÜRKİSTAN'da birincisini 16 EKİM 1964 de olmak üzere Emperyalist Kızıl Çin'in yapmakta olduğu Nükleer denemelerin sayısı bu gün resmi kayıtlara göre 43'e ulaşmıştır. Dünya'nın gözlerinden sakladıklarının ise sayısının kaç olduğu bilinmemektedir.

Doğu Türkistan'ın başkenti ÜRÜMÇİ'nin 800 Km. Güneydoğusunda yer alan Lop Nor bölgesinde en son olarak 17.8.1995 Tarihinde daha önceden ihtiyatsızca ilan etmek suretiyle bir Nükleer deneme daha gerçekleştirmişlerdir. Patlamanın şiddetinin Richter ölçeğine göre 5 . 6 şiddetinde olduğu tesbip edilmiştir.

Bu denemelerin sonuçları ise oldukça korkunçtur. Doğu Türkistan'da Ekolojik denge alt üst olmakta, sakat doğum olayları çoğalmakta, kanser türü hastalıklar nedemiyle toplu ölümler meydana gelmektedir.

Doğu Türkistan Kültür ve Dayanışma Derneği olarak Çin'in bu tutumunu şiddetle protesto ediyor, Hürdünya ülkelerinde Doğu Türkistan'daki bu soykırım hareketine karşı kayıtsız kalmamalarını, yok olma tehlikesi altındaki 35 milyon Doğu Türkistan'lılar adına istiyor ve ne şekilde olursa olsun "DUR" denilmesini bekliyoruz.

ADRES :
Hoca Ahmet Yesevi Mahallesi
Türkistanevleri 44.. Sok. No:
28 / A Kocasinan / KAYSERİ

**Doğu Türkistan
Kültür ve Dayanışma Derneği**

**Dernek 2. Başkanı
İMZA
Mehmet Emin BATUR**

Not: 18.08. 1995'te TVlere ve basın kuruluşlarına tebliğ edilen mesaj

Hicret

Mehmet CANTÜRK

Oturmakta olduğumuz evlerin tapuları verildi. Bitimi kış aylarına rastlayan evler rutubetli olduğundan Mayıs ve Haziran başlarına kadar sobalar kaldırılmadı. Saban akşam soba yakmak mecburiyetinde idik.

Üç öğün yemeklerimiz Toprak İskân Müdürlüğü tarafından veriliyordu. O günlerde yine etraftan hoşgeldine ve yerleştirmeye hayırlı olsun demek için misafirler devamlı geliyordu. Gelen misafirler çoğunlukla Adana, İzmir, Salipli, İstanbul, Niğde-Aksaray ve civarlarından geliyor, ve bizlerden nasıl ve niçin hicret ettiğimizi soruyorlardı. Doğu Türkistan'daki baskı ve zulmün hangi derecelere ulaştığını bizlerden duyduklarında ise gözyaşlarını tutamayanlar vardı.

Adreslerimizi alıyorlar zaman zaman mektuplar yazıyorlar, hal ve hatırlarımızı sarıyorlardı. Bu arada mahallemizi temsilen 3-4 kişinin İstanbul'a gitmemiz gerekiyordu. İstanbul'a gitmek için merhum Mirahmet Han Hacim (Mirahmet Batur) Yusuf Ahun Ustam (Yusuf Batuhan) ve ben İstanbul'a vardık, direk olarak Sirkeci'deki Doğu Türkistan Göçmenler Cemiyetine gittik orada İsa Yusuf Alptekin Bey, Polat Kadir ve İlhan Musabaylar'la görüştük. İsa Bey ve Merhum Polat Kadir bizleri bütün tanıdıkları ile tanıştırdı. Bunların içerisinde merhum Mehmet Emin Kaplan, Niyazi Yıldırım, Genç Osmanoğlu ve Abdurrahim Baybeçe'ler da vardı. Abdurrahim Bay-

beçe hacimin sepetçi hana yakın bir yerdeki yazıhanesine gittik. "Yurdumun kokusunu getirdiniz diye bizlere sarıldı ve ağladı. Doğu Türkistan'dan sordu sual etti sonrada kendi akrabalarından ve kaşkardaki yakınlarından söz açtı: Bende annemin Kaşkarlı olduğunu Tazğun ve Sirilama'da ve şehir orda Aldida Akrabalarımızın bulunduğunu söyledim.

1956-1957 yıllarındaki Kaşkar'daki medrese hayatımı anlatırken o yıllarda Kaşkar'da mevcut medreseler ve müderrislerden sordu bende sırası ile Abdul Damollam'dan, Artuş Emin Mevlavi'den merhum Abdulkadir Saidi Mahdum'dan, Tevekkül Ahun Halfetim'den, Süleyman Ahun Halfetim'den ve inayethan Mahdumlarından bahsettim. Abdurrahim Baybeçe Hacim Abdulkadir Saidi Mahdum ile Anası tarafından akraba olduğunu, ana tarafı Artuş'lu olduğunu anlattı. O gün öğle ve Akşam yemeklerinde beraber olduk. Ondandı sonrada sayın liderimiz İsa Yusuf Alptekin Beyin evine gittik. Merhum validemiz İsa Beyin eşi Fatma hanım ve kızı Gülten Hanım bizlere çeşitli ikramlarda bulundu.

O akşam Kayseri'ye dönmemiz icab ediyordu. O zamanlar Harem civarından vapurla karşıya geçiliyor ve valilik yakınlarından İstanbul'un diğer bölgelerine gidilirdi. Kocamuştafapaşa'da hayli Türkistan'lı aileler vardı, günlerce dolaşılsa ancak oradaki hemşehriler ziyaret edilebilirdi. Onlardan bir çoğu şu anda Hak-

kın rahmetine kavuştu. Şimdi ise eskiden gelen hemşehrilerden İsmail Hacim, Abdulhekim Artuş hacim, Davut hacim, Niyaz hacim, Abdul Azizhan, Mehmet Emin dağcı ve Zeytinburnu'ndaki diğer hemşehriler bulunmaktadır.

Biz Kayseri'deki Doğu Türkistan'lılar arasında şehircilik taassubu yoktur. Esefle belirtiyimki Doğu Türkistan'lıların arasına serpiyen tefrika tohumu işgalci Çin tarafından serpiyen bir tohumdur. Bunun farkında olmayanlar zalim ve müin (yani zalimin yaltakçısıdır) Bir Kaşkarlı ve gulca'lı, Yarkent'li, Kuçar'lı Aksu'lu kendisini bütün Doğu Türkistan'lı saymadıkça onun Türkistan'lı olduğundan şüphe etmemek mümkün değildir.

Halihazırda dahi "Ben Türküm" demek yasaktır. Müslümanım demek serbesttir. Zira Çin işgalcilerinin son tutumları Sinkiangda (Doğu Türkistan'da) müslüman vardır Türk yoktur şeklindedir. Belliki tarihten beri Çin'lilerin korkulu rüyası Türk mefhumu olmuştur. Nitekim Sovyetler Birliği yıkıldıktan sonra karşılaştığımız Türk asıllı Türk Cumhuriyetlerinden gelen talebeler bizde sizde Türküz dediğimiz de, "Hayır biz Türk değiliz biz Özbekiz, Kazakız veya Türkmeniz demekteler. Demek ki Rus ve Çin müstevlilerinin Türk'lük mefhumunu söylemek için genç nesillere yönelik nasıl bir asimile planı uyguladıkları ortadadır.

Ey Türkoğlu Türkoğlu

SEN BİR MUKADDES SANCİ
EY TÜRKÖĞLU TÜRKÖĞLU
HEM ALTINSİN HEM İNCİ
EY TÜRKÖĞLU TÜRKÖĞLU

MİLLİ OLAN HAREKET
MİLLETE VELİNİMET
SENSİN EN BÜYÜK DEVLET
EY TÜRKÖĞLU TÜRKÖĞLU

MADEM DEĞİLİZ FOSİL
NASIL YAŞARIZ NASIL?
ANLAT BANA VELHASİL?
EY TÜRKÖĞLU TÜRKÖĞLU

BEYNİNE BAKIYOR MUSUN?
KİTAP OKUYOR MUSUN?
İLİM KOKUYOR MUSUN?
EY TÜRKÖĞLU TÜRKÖĞLU

HER MÜSBET KİTAP EVİ
BEYNİMİZİN AŞ EVİ
KİMDİR AHMET YESEVİ?
EY TÜRKÖĞLU TÜRKÖĞLU

KAFAN OLMASIN MANKURT
DÜNYANI ÇOK GENİŞ TUT
KİMDİR KAŞGARLI MAHMUT
EY TÜRKÖĞLU TÜRKÖĞLU

OKUMADAN OLUNMAZ
OKUMADAN BİLİNMEZ
HİÇ BİR YERE GELİNMEZ
EY TÜRKÖĞLU TÜRKÖĞLU

OKUMAYAN TART OLUR
AKLI PEK KESAT OLUR
ANCAK BİR IRGAT OLUR
EY TÜRKÖĞLU TÜRKÖĞLU

DERNEKLER BİR MEKTEPTİR
ÖĞRETMEKTE BİR TEKTİR
BİLENLERE DEVLETTİR
EY TÜRKÖĞLU TÜRKÖĞLU

BÜYÜK DÜŞÜN BÜYÜK OL
VE DAVA ADAMI OL
ÖLSEN BİLE MERTÇE ÖL
EY TÜRKÖĞLU TÜRKÖĞLU

DÜŞÜN ESİR TÜRKLERİ
GEL KAHVELERDEN BERİ
ÖLDÜR NEFS DENEN ŞERİ
EY TÜRKÖĞLU TÜRKÖĞLU

MUHTAÇLAR VAR DUANA
ŞÖYLE BAK TÜRKİSTAN'A
KURTULUŞ NE ZAMANA?
EY TÜRKÖĞLU TÜRKÖĞLU

KAÇ TÜRK VARDIR CİHANDA?
HANGİSİ HANGİ YANDA?
SORULACAK MİZANDA?
EY TÜRKÖĞLU TÜRKÖĞLU

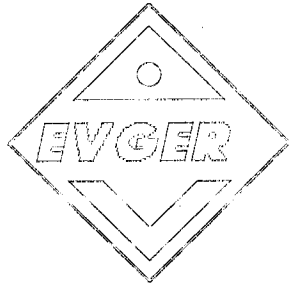
VATAN ESİR ZEVALDE
şen ozanLAR NE HALDE?
VEBALDEYİZ VEBALDE
EY TÜRKÖĞLU TÜRKÖĞLU

Osman Nuri ŞEN (Almanya)

KÜLAHÇI MAKİNE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Fab. : Organize Sanayi Bölgesi 7. Cadde No: 15
Tel : 321 15 06 - 321 15 07 - Fax: 321 11 10
Şube : O. Kavuncu Cd. DSİ Karşısı Deniz Ap. No: 187/B
Tel : 336 37 62 - KAYSERİ

- ✱ Ahşap kapılar MDF
- ✱ Kapılarımız çelik korütsiyon olup EVKA'ya özel profil sistemli malzemeden imal edilmektedir.
- ✱ Boyalar, fırın boya
- ✱ Geçme vidalı sistem olduğu için sıva boya işi çıkmadan montaj yapma imkanı
- ✱ Ses ısı ve toz için tercihtli yapı özelliği
- ✱ Geniş model ve renk zenginliği ile sizlerin beğenisine sunulmuştur.

EV GEREÇLERİ SAN. ve TİC. A.Ş.

- ✱ KATLANIR SOMYA
- ✱ ÇAMAŞIR KURUTMA ASKISI
- ✱ FORTATİF GARDROP
- ✱ ÜTÜ MASASI
- ✱ PORTATİF SANDALYE
- ✱ PORTATİF MASA

Tel: (0.352) 321 19 00 - 321 19 01
Organize Sanayi Bölgesi 7. Cad. No: 25
38070 KAYSERİ

İŞGÜÇ TİCARET

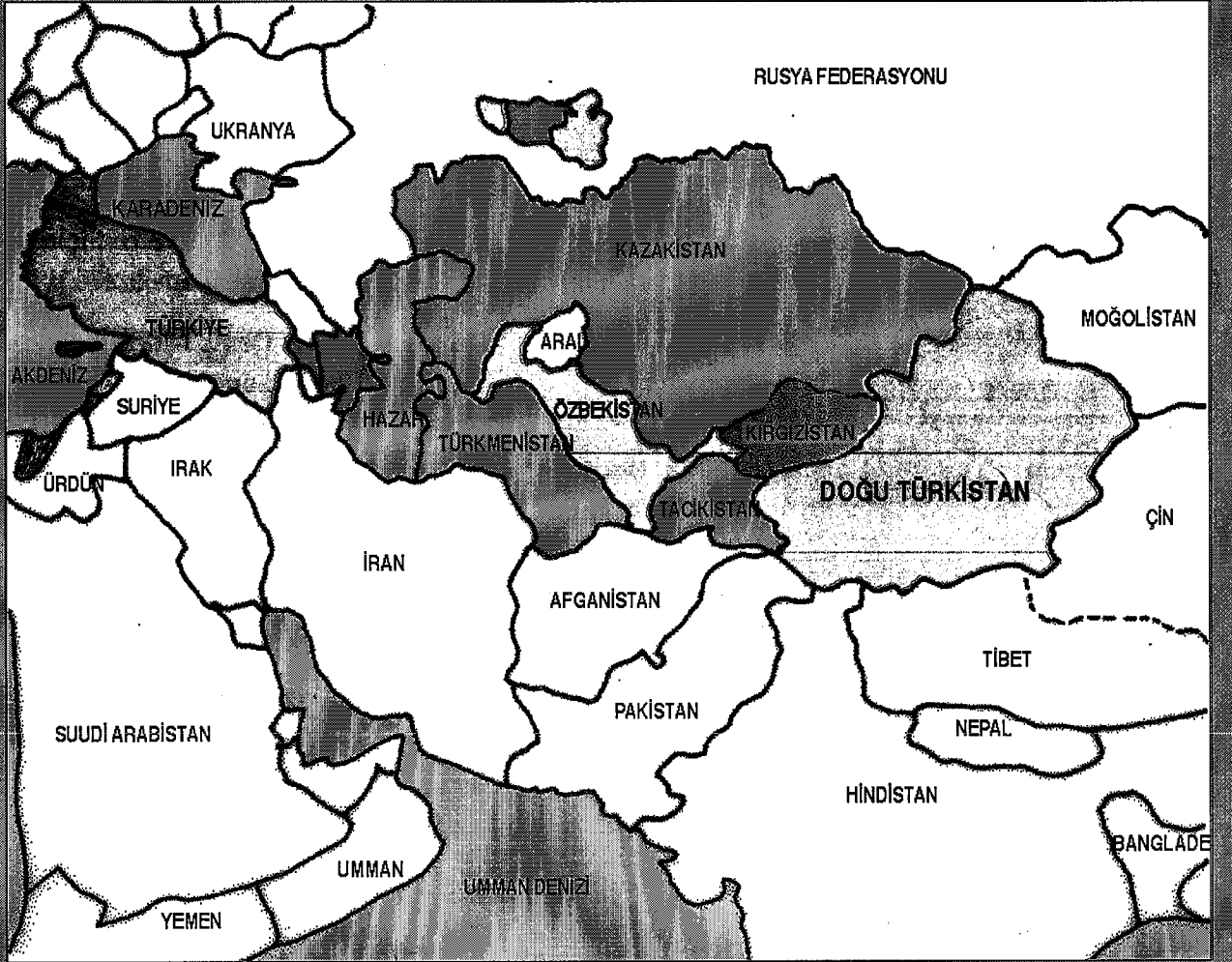
ODUN • YERLİ ve İTHAL KÖMÜR ÇEŞİTLERİ

TOPTAN ve PERAKENDE

Hasan • Hatem İŞGÜÇ

Merkez : Sanayi Böl. 2. Cad. No. 2 TEL: 336 62 88
Şube 1 : Şeker 2. Kapı TEL: 331 94 81
Şube 2 : Belsin Girişi TEL: 326 35 61
KAYSERİ

DOĞU TÜRKİSTAN ÇİN İŞGALİNDE

1.828.418 km²
yüzölçümü ile
35 milyon müslümanın yaşadığı bir
Türk Yurdudur